

آینده

حقوق بین الملل محیط

زیست

ترجمه

مهرداد محمدی

دانشجوی دکتری حقوق بین الملل

دانشگاه شهید بهشتی

به سرویس اطلاعات و پژوهش حقوق

تهران - 1394

عنوان و نام پدیدآور : آینده حقوق بین الملل محیط زیست/ با ویراستاری مشترک لری دیوید،

بالاکریشنا پیسپاتی؛ ترجمه مهرداد محمدی.

مشخصات نشر : تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۳۵۰ ص.

شابک : ۲۱۰۰۰۰ ریال : 978-600-7077-71-9

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : عنوان اصلی: The future of international environmental law,

c2010.

یادداشت : کتابنامه .

موضوع : حقوق بین الملل محیط زیست

شناسه افزوده : لیری، دیوید کنت، ویراستار

شناسه افزوده : Leary, David Kenneth

شناسه افزوده : پیسپاتی، بالاکریشنا، ویراستار

شناسه افزوده : Pisupati, Balakrishna

شناسه افزوده : محمدی، مهرداد - ۱۳۶۱ - مترجم

رده بندی کنگره : K35 .5/9 13 .4

رده بندی دیویی : ۳۴۰/۰۴۶

شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۱۹۳۹۵

با مراجعه به فروشگاه اینترنتی شهر دانش از مزایای خرید آنلاین و تخفیف ویژه برخوردار شوید.

www.shahrdanesh.com

عنوان : آینده حقوق بین الملل محیط زیست

ترجمه : مهرداد محمدی

ناشر : تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۴.

نوبت چاپ : اول

تاریخ چاپ : 1394

شمارگان : 1000

شابک : 978-600-7770-71-9

بها : 21.000 تومان

حق چاپ محفوظ است.

تهران - خیابان کریم خان زند - خیابان سنایی - خیابان نهم - خیابان گیلان - پلاک 5

کدپستی 1585743111 صندوق پستی: 15875/4539 تلفن: 88811581 نمابر: 88811580

Website: www.sdil.ac.ir

Email: publication@sdil.ac.ir

سخن ناشر

توسعه ادبیات حقوقی در هر کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفا می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران دنیای بیکران حقوق، که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجربیات عملی خویش را به جامعه حقوقی عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت و اصلاح و پیشرفت کشور سهیم گردند.

قانونگذار فهیم و آگاه، هیچگاه در مقام تهیه پیش‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات دکت‌بین حقوقی کشور و مشورت با خبرگان نخواهد یافت، و هیچگاه مصوبات قبلی خویش را دانی و مصون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضات متخصص و عدالت‌پیشه نیز نقد علمی و منصفانه آرای خود را مایه تکامل و پیشرفت می‌دانند.

دانشکده‌های حقوق و حوزه‌های عالی که به مأموریت خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران، و اساتید حقوق و فقه همت می‌گمارند علاوه بر اینکه از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بسیار بهره می‌برند متعابلاً رسالت علمی در غنی‌سازی ادبیات و دکت‌ترین حقوقی کشور برعهده دارند.

جمهوری اسلامی ایران به ویژه در دو دهه اخیر پیشرفت قابل توجهی در توسعه کمی ادبیات حقوقی کشور را شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوقی منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمی به همین میزان با توسعه‌ای که در زور شدن دکت‌ترین حقوقی مورد نیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهردانش که همواره سعی داشته است علاوه بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به صورتی هدفمند و با ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتابهای حقوقی در حوزه‌ها و موضوعات مورد نیاز جامعه حقوقی کشور سبادت ورزد، زحمات جناب آقای مهرداد محمدی در ترجمه کتاب آینده حقوق بین‌الملل محیط زیست را ارج نهاده، امیدوار است این کتاب مورد استقبال جامعه حقوقی کشور و مورد استفاده متولیان امر قرار گیرد.

فهرست مطالب

۱۵	بیش گفتار
۱۷	مقدمه مترجم
۲۱	فصل ۱: حقوق بین الملل محیط زیست: پاس به دریایی از مشکلات
۲۴	توسعه حقوق بین الملل محیط زیست: همایی محیط زیست و توسعه
۲۸	آیا حقوق بین الملل محیط زیست کارآمد بود؟
۳۳	سازماندهی کتاب حاضر
۳۹	بخش اول: تجربیات تا به امروز
	فصل ۲: تغییرات آب و هوایی و آلودگی: بررسی تهدیدهای توانان اقیانوس، سواحل و کشورهای جزیره ای کوچک در
۴۱	حال توسعه
۴۱	Ann Powers
۴۲	کشورهای آسیب پذیر
۴۳	تهدیدات زیست محیطی
۴۳	پیامدهای تغییرات اقلیمی
۴۶	تأثیرات آلودگی منابع و فعالیت های مستقر در خشکی
۴۸	مدیریت مسائل
۵۰	توسل به دادگاه ها و مراجع قضایی
۵۱	کنوانسیون ها و برنامه ها
۵۱	کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد حقوق دریاها
۵۴	کنوانسیون تنوع زیستی
۵۷	دستور کار ۲۱
۵۹	برنامه اقدام جهانی
۶۱	کنوانسیون های دریایی منطقه ای و پروتکل های فعالیت ها و منابع مستقر در خشکی

۶۲	تطبیق پذیری
۶۴	چالش ها
۶۹	فصل ۳: تنوع زیستی (SUSAN SHEARING)
۷۰	چالش تنوع زیستی
۷۲	محرک های ائتلاف تنوع زیستی
۷۵	ساز و کارهای بین المللی
۷۷	کنوانسیون تنوع زیستی (CBD)
۸۱	پیمان نامه رفاه بشری و کاهش فقر: اهداف توسعه هزاره
۸۴	مجموعه ای از ۲۰۱۰
۸۶	ایجاد در سطح ملی
۸۸	منافع حمایت داده
۹۳	بازارهای اقتصادی: ارزش گذاری خدمات اکوسیستمی
۹۵	بازار سازی
۹۶	طرح های جدا سازی ذخیره سازی حفاظت/تنوع زیستی
۹۸	حقوق ذخایر قابل تجارت
۹۸	تمهیدات مالی
۱۰۱	مدیریت بخشی معضلات تنوع زیستی
۱۰۲	برنامه ریزی استفاده از اراضی
۱۰۳	راهنماها و سیاست های اقتصادی و میان بخشی
۱۰۷	نتیجه گیری
	فصل ۴: اجرای رژیم های حقوقی زیست محیطی در سطح منطقه ای: بررسی رژیم دریای مدیترانه
۱۰۹	(TULLIO SCOVAZZI)
۱۰۹	اجرای یک تعهد عام در سطح منطقه ای
۱۱۱	نظام بارسلونا
۱۱۴	کنوانسیون
۱۱۶	پروتکل تخلیه
۱۱۷	پروتکل مستقر در خشکی
۱۱۹	پروتکل مناطق (Areas Protocol)
۱۲۲	پروتکل بستر دریا
۱۲۳	پروتکل پسماندها
۱۲۵	پروتکل فوریت ها
۱۲۷	پروتکل نواحی ساحلی ۲۰۰۸
۱۲۹	اصول راهنما در مورد مسئولیت و جبران خسارت
۱۳۳	فرجام سخن

فصل ۵: رژیم‌های حقوقی و غیرحقوقدانان: مشارکت عمومی برای توسعه پایدار (MICHAEL JEFFERY و DONNA CRAIG) ۱۳۵

تشریح اصول توسعه پایدار ۱۳۸

مشارکت عمومی: غیرحقوقدانان و رژیم‌های حقوقی ۱۴۲

توسعه‌ی فرایندهای مشارکتی یکپارچه مبتنی بر توسعه پایدار اکولوژیک ۱۴۵

تعیین جهت‌گیری سیاست‌های راهبردی، جارجوب حقوقی و اهداف مدیریتی ۱۴۶

تحقیقات بیوفیزیکی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ۱۴۷

تعیین گستره و سیاست توسعه پایدار اکولوژیک ۱۴۷

اجرای سیاست توسعه پایدار اکولوژیک ۱۴۸

بازنگری اداری سیاست کلی توسعه پایدار زیست‌محیطی و فرایند اجرا ۱۴۹

ارزیابی مشارکت عمومی در تصمیم‌گیری‌های زیست‌محیطی ۱۴۹

مشارکت عمومی مؤثر در متابعت و اجرا ۱۵۱

رویکردهای پای و تصمیمی به اجرا و متابعت در دسترسی به اطلاعات ۱۵۲

دسترسی به اطلاعات ۱۵۲

تعریف استانداردهای زیست‌محیطی ۱۵۳

تصدیق حقوق زیست‌محیط، جاگاه و مرافعه ۱۵۳

نقش و استقلال دستگاه قضایی ۱۵۳

مشارکت شهروندان در نظارت ۱۵۵

سکایات شهروندی و نقش آمبودزمان ۱۵۶

میانجیگری و مذاکره ۱۵۶

اجرای فرامرزی و بین‌المللی ۱۵۶

رویکردهای خلاقانه به مشارکت عمومی ۱۵۸

نتیجه‌گیری ۱۵۹

فصل ۶: حقوق بشر و محیط زیست (GUDMUNDUR ALFREDSSON) ۱۶۱

محیط زیست در اسناد حقوق بشری ۱۶۳

اسناد جهانی و تلاش‌های نظارتی ۱۶۳

ساز و کارهای منطقه‌ای و کار نظارت ۱۶۷

حقوق مردمان بومی ۱۶۹

اهمیت یافتن حقوق بشر ۱۷۲

محیط زیست در اسناد زیست‌محیطی ۱۷۵

ملاحظات پایانی ۱۸۰

بخش دوم: رژیم‌های حقوقی بین‌المللی در حال گذار ۱۸۳

فصل ۷: توسعه و آینده حقوق تغییرات آب و هوایی (MICHAEL B. GERRARD و DIONYSIA-THÉODORA AVGERINOPOULOU) ۱۸۵

سیاست‌های کاهشی مطابق رژیم بین‌المللی تغییرات اقلیمی فعلی و آتی.....	۱۸۷
وضعیت موجود رژیم بین‌المللی تغییرات اقلیمی.....	۱۸۷
از عدم قطعیت علمی تا اجماع علمی آشکار.....	۱۸۹
هدف کجا تعیین شود؟.....	۱۹۰
مذاکرات برای دوران پس از ۲۰۱۲.....	۱۹۱
کنفرانس کینهاگ.....	۱۹۳
چشم انداز کاهش توسط کشورهای صنعتی.....	۱۹۵
مشارکت و مشارکت ایالات متحده آمریکا.....	۱۹۵
تجدید کشورهای در حال توسعه برای کاهش.....	۱۹۷
وضع و مشارکت چین، هند و برزیل.....	۱۹۸
اقدامات کاهشی نابرابر در سطح ملی.....	۱۹۹
مسائل جدید برای آینده مقررات بین‌المللی تغییرات آب و هوایی.....	۱۹۹
سرمایه گذاری، نابرابری در فناوری‌های کاهش انتشار و انتقال تکنولوژی.....	۱۹۹
کاهش انتشارات ناشی از جنگل رباتی و تجزیه جنگل (REDD-plus).....	۲۰۰
مکانیسم توسعه پاک و فناوری‌های برابری.....	۲۰۱
زئو مهندسی.....	۲۰۲
گذار از اقتصاد سوخت‌محور به اقتصاد کم‌کربن.....	۲۰۴
هوانوردی و حمل و نقل دریایی بین‌المللی.....	۲۰۶
واقعیت‌های گریزناپذیری که تطبیق با تغییرات آب و هوایی در پیش روی حقوق بین‌الملل محیط زیست قرار می‌دهد.....	۲۰۷
توسعه سیاست‌های تطبیقی.....	۲۰۷
تطبیق از طریق آمادگی برای حوادث طبیعی و بحران‌های بشری.....	۲۰۹
کوچ اجباری.....	۲۱۰
تضمین امنیت ملی.....	۲۱۲
تأثیر تغییرات آب و هوایی بر حقوق بین‌الملل بشر.....	۲۱۴
فرجام سخن.....	۲۱۷
فصل ۸: مدیریت اقیانوسی جدید: تجارب مدیریت دریایی برای مسایل نوظهور در قطب شمال (TIMO KOIVUROVA و SEBASTIEN DUYCK).....	۲۱۹
رژیم همکاری‌های بین‌الدولی فعلی در خصوص قطب شمال و فعالیت‌های آن پیرامون محیط زیست دریایی.....	۲۲۱
تأسیس شورای قطب شمال.....	۲۲۱
فعالیت‌های دریایی شورای قطب شمال.....	۲۲۵
ارزیابی.....	۲۲۶
گرایش‌های موجود در تعیین قوانین و خط‌مشی‌های قطب شمال.....	۲۲۸

۲۳۴	ارزیابی
۲۳۵	تجربه‌ی مدیریت دریایی در قطب شمال
۲۳۷	ارزیابی انتقادی
۲۴۲	نتیجه‌گیری
فصل ۹:	رهایی از تراژدی مشترکات جهانی؛ میراث گروسیوسی و آینده مدیریت پایدار تنوع زیستی دریای آزاد (ROSEMARY RAYFUSE)
۲۴۵	ایده‌آل گروسیوسی و آزادی دریاها
۲۴۷	عقب‌نشینی از ایده‌آل گروسیوسی: محدودسازی آزادی دریاها
۲۵۰	شکست ایده‌آل گروسیوسی: زوال‌پذیری تنوع زیستی دریایی و مسئله‌ی تراژدی مشترکات
۲۵۲	رژیم حاکم جهانی: مثال توسعه برای حفاظت از تنوع زیستی دریاها
۲۵۲	«اهمیت ندر»
۲۵۳	«کشف خلاء»
۲۵۷	«رفع خلاء»
۲۶۵	الگوی پسا گروسیوسی برای مدیریت آزاد و مدیریت پایدار تنوع زیستی دریایی در ماورای صلاحیت ملی
۲۶۸	نتیجه‌گیری
۲۷۱	بخش سوم: مسایل جدید نوظهور برای حقوق بین‌الملل محیط زیست
فصل ۱۰:	فناوری‌های نوظهور: نانو تکنولوژی (BALAKRISHNA PISATI و DAVID LEARY)
۲۷۳	طراحی از نگرانی‌های اساسی
۲۷۶	رویکردهای جدید قانونی و سیاسی
۲۸۰	گفتمان بین‌المللی نوظهور بی‌امون نانو تکنولوژی
۲۸۳	نتیجه‌گیری - واکنش به نانو تکنولوژی: آیا حقوق بین‌الملل محیط زیست ریزش یا می‌تواند دسته‌ای از مکانیسم‌های مدیریتی را برگزیند؟
۲۹۲	فصل ۱۱: چارچوب‌هایی حقوقی برای فناوری‌های نوظهور: انرژی زیستی (VICTOR M. TAFER و RICHARD L. OTTINGER)
۲۹۵	منافع بالقوه
۲۹۵	ریسک‌ها
۲۹۶	استانداردها
۲۹۹	اجرا
۳۰۱	مطالعات موردی
۳۰۷	برنامه‌های داوطلبانه جنگل‌ها
۳۰۸	"Social Seal" در برزیل
۳۰۹	کنوانسیون تجارت گونه‌های در معرض خطر (CITES)
۳۱۲	

۳۱۳	برونکل مونترال
۳۱۴	نمونه‌های برجسبزنی
۳۱۴	Energy Star [®]
۳۱۵	LEEDS [®]
۳۱۵	برنامه روغن پالم در اندونزی
۳۱۶	کاهش انتشار از طریق جنگل‌زدایی و تخریب جنگل
۳۱۸	نتیجه‌گیری
۳۱۹	فصل ۲: زیست‌شناسی مصنوعی و ژنومیک مصنوعی (MICHELE S. GARFINKEL و ROBERT M. FRIEDMAN)
۳۲۱	سم و مهندسی ژنومیک مصنوعی و بیولوژی مصنوعی
۳۲۴	مختصات
۳۲۵	سوانح‌های بیابان‌زدایی
۳۲۵	داروهای جدید
۳۲۶	امکانات تشخیصی جدید و توسعه‌ی سریع واکسن
۳۲۷	تولیدات زیست - محور
۳۲۷	مهندسی مسیرهای متابولیک خاص
۳۲۸	تحقیقات بیولوژی مولکولی
۳۲۹	ریسک‌ها
۳۲۹	امنیت زیستی و ایمنی زیستی
۳۳۱	پژوهشگران مشروع
۳۳۲	دانشجویان و آمانورها
۳۳۳	سایر ریسک‌های اجتماعی
۳۳۳	خلق حیات
۳۳۴	دسترسی و توزیع غیرمنصفانه
۳۳۵	مالیکت
۳۳۶	مدیریت ریسک‌ها و مزایا
۳۴۱	نظارت و تنظیم: حقوق بین‌الملل
۳۴۴	نتیجه‌گیری
۳۴۵	فرجام‌نهایی

پیش‌گفتار

اگرچه دولت‌ها و بازارگران، اطلاعات کافی و درک قابل توجهی در مورد ماهیت تعهداتشان مطابق با حقوق بین‌الملل محیط زیست و به طور کلی تر در مورد اصول کلیدی مدیریت زیست محیطی و بیوندشان با توسعه دارند اما در پی فعالیت‌های تحقیقاتی، ظرفیت سازی و مشارکتی، به طور فزاینده‌ای مشخص شده است که در مورد این که چگونه حقوق بین‌الملل محیط زیست بایستی بتواند به طیفی از مسایل جدید در ظاهر پاسخ دهد، تحلیل‌های زیادی در مورد آینده حقوق بین‌الملل محیط زیست وجود نداشته است. به عبارت ساده تر، پاسخ به این که حقوق بین‌الملل محیط زیست، چه مسایل نوظهوری را باید مدیریت نماید و ارتباط این مسایل با توسعه، حقوق بشر و سایر حوزه‌های حقوق بین‌الملل چیست، وجود داشته است.

ارزیابی تجربیات اجرایی، ارزش کارکردی و تأثیر رژیم‌های موجود که تاکنون تدوین شده اند به ما درس‌های ارزشمندی می‌آموزد تا بتوانیم حقوق بین‌الملل را در آینده کارآمدتر نماییم. این موضوع، نه تنها در ارزیابی آن چه لازم است به منظور بهبود کارایی این موجود صورت گیرد مهم است، بلکه در این خصوص که حقوق بین‌الملل محیط زیست چگونه باید به چالش‌های جدید و نوظهور پاسخ دهد نیز حائز اهمیت تلقی می‌گردد. کتاب حاضر در راستای کمک (هر چند اندک) به پیشبرد توسعه "نسل سوم" حقوق بین‌الملل محیط زیست، بر آن است تا به حق تعهدات بین‌الملل محیط زیست و چالش‌هایی که (این رشته) در آینده با آن‌ها مواجه است بپردازد.

افراد و سازمان‌های مختلفی ما را در انتشار این کتاب یاری دادند. تشکر ویژه خود را از Robert Davis در انتشارات دانشگاه سازمان ملل متحد، به خاطر صبر و حمایتش از بدو شکل‌گیری ایده کتاب تا زمان انتشار آن اعلام می‌نماییم. همچنین از Naomi Cowan به خاطر کمک‌هایش در مراحل نهایی انتشار کتاب، سه بازبین گمنام برای بازبینی نسخه اولیه و همچنین از پروفسور A.H. Zakri، پروفسور Govindan Parayil، و دکتر Jose Antonio Puppim de Oliveira از موسسه مطالعات عالی دانشگاه سازمان ملل متحد به خاطر حمایت از این اثر سپاسگزاریم.

از همکاران بخش حقوق محیط زیست و کنوانسیون‌های برنامه محیط زیست ملل متحد (یونپ) که در فرایند ویراستاری با ما بحث‌های مفیدی داشتند و از آقای Barkary Kante به خاطر حمایت از این کتاب ممنون هستیم.

همچنین به دستیاران امر پژوهش، یعنی Nishad Kulkarni و Qi Jiang که زحمات فراوانی در آماده سازی و ویرایش نسخه دست نویس این کتاب داشتند، مراتب سپاسگزاری خود را اعلام می‌داریم. همچنین از تمام مولفینی که نوشته‌های ایشان در این کتاب به چاپ رسیده و همکاری به موقع ایشان در زمان‌های مقرر شده توسط ویراستاران، متشکریم.

در پایان، قدردان حمایت مالی دکتر Kin-Chung Lam و شرکت ایشان (eBiz/Anywhere Technologies Ltd) هستیم. این پشتیبانی باعث شد تا کتاب پیش روی شما به طور گسترده در میان پژوهشگران و سیاست‌گذاران کشورهای در حال توسعه و در سرتاسر جهان توزیع گردد.

دیوید لیری، سیدنی، استرالیا

بالاکریشنا پیسوپاتی، نایروبی، کنیا

فوریه ۲۰۱۰

مقدمه مترجم

امروزه، با گسترش علم و فناوری در تمامی حوزه ها، توجه به محیط زیست و چالش های روبه فزونی آن، نه به شکل یک معضل عادی، بلکه به صورت اولویتی فرابخشی و حیاتی مطرح گردیده است. دولت ها ملت ها با شناخت اهمیت حیاتی محیط زیست، بر این مهم همت گمارده اند که با بکارگیری ابزارهای مهندسی حقوقی از میراث مشترک جهانی حفاظت نمایند، تا هر دو طرف با ایفای نقش خود در بازی برد-برد به سود مشترکی از سهم خود دست یابند. با این همه، به دلیل توسعه افسار گسیخته در کشور، توسعه یافته و در حال توسعه، محیط زیست به پیکر نیمه جانی تبدیل شده است که احیای آن، نه تنها به دولت ها و مشارکت سازمان های بین المللی و مردم نهاد و بخش های خصوصی و عمومی، شهروندان را برای حل معضلات حال حاضر می طلبد، بلکه آینده نگری و برنامه ریزی های اصولی در تعامل میان تمامی بخش ها و مدیریت یکپارچه را بعنوان ساز و کاری حیاتی برای تبیین مسیر پیش رو به توسعه پایدار نیاز دارد.

تصویر جانفرسایی که امروز پیش روی ماست گواه آن است که با ادامه روند فعلی در آینده، گرمایش جهان در اثر تغییرات آب و هوایی (ناشی از انتشار گازهای گلخانه ای) ممکن است نظام های حیات بشری را به نابودی بکشاند، بالا آمدن سطح آب دریا به مرور زمان مناطق زیادی را از بین می برد، اکوسیستم های گیاهی و جانوری دچار زوال می گردند و بالاخره آلودگی در همه ابعاد آن بلای جان بشر خواهد گشت. بی شک بحران های محیط زیستی قرن اخیر، از یک سو، در پی توسعه منفعت طلبانه نظام های اقتصادی و از سوی دیگر ماحصل مداخلات ناهماهنگ انسانی در طبیعت می باشند. رقابت ویرانگر اقتصادی بویژه در دهه های اخیر، چنان شدتی به خود گرفته است که گویی تنها منفعت قابل برداشت برای نسل حاضر، منفعت اقتصادی است و محیط زیست بعنوان بستر واقعی و اصلی توسعه، منبعی لایتناهی تلقی می شود که پایانی برای آن دیده نشده و همیشه در دسترس این منفعت طلبی ها قرار خواهد داشت.

آن چه قطعیت دارد این است که سرنوشت بشریت (علی الخصوص نسل های آینده) به طرز چشمگیری به حفظ سلامت محیط زیست گره خورده است و این مهم میسر نخواهد گردید مگر با همکاری و اجرای دقیق، مسئولانه و جدی تمامی برنامه های حفاظتی چه از طریق به کارگیری

تجهیزات مهندسی لازم و چه از طریق اجرای ساز و کار های حقوقی و ابزار قانونی داخلی و بین‌المللی، توسط کلیه کنشگران و تابعان و ذینفعان محیط زیست و عنداللزوم تدوین مقررات جدید در عرصه هایی که با خلاء مقرراتی مواجه می باشند. در سند برون داد اجلاس زمین برای توسعه پایدار "ریو+۲۰" تحت نام "آینده ای که می خواهیم"، سران زمین تأکید کرده اند که: سیاره زمین و اکوسیستم های آن خانه ما هستند، و یادآور شده اند که: برخی کشورها حقوق طبیعت را در راستای ترویج توسعه پایدار به رسمیت می شناسند و معتقدند که به منظور دستیابی به یک توازن عادلانه در میان نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی نسل های حاضر و آینده نیازمند به هماهنگی با طبیعت می باشیم.

از آن جا که معضلات محیط زیستی و به طور مشخص آلودگیها، مرزهای جغرافیایی را نمی شناسند و از این مرزها عبور می نماید، «جامعه بین‌المللی» با بحران های زیست محیطی جدی مواجه شده است. جامعه بین‌المللی، عنصر اصلی همبستگی آن ارزش های مشترک است و حفاظت از «محیط زیست» یکی از حاره های ارزش آن به شمار می رود. برخی از این بحران ها در اثر استفاده از فناوری های جدید نمود یافته اند. در این بین پرسشی که برای حقوقدانان بین‌المللی مطرح می گردد این است که آیا در شرایطی که سران های محیط زیستی با سرعت فزاینده ای رو به وخامت می گذارند، حقوق بین‌الملل محیط زیست به گونه ای بتواند از کارایی لازم برای مهار چنین بحران هایی و مدیریت آن برخوردار باشد یا خیر؟ برای پاسخ به این پرسش باید مسیری که حقوق بین‌الملل تا به امروز پیموده به دقت بررسی شود تا چشم انداز آن رشته حقوقی بهتر مشخص گردد. با بررسی اجمالی این فرایند می توان دریافت که گرچه «بندان» راه تا به امروز، حقوق بین‌الملل محیط زیست موفق گشته پاسخگوی بسیاری از معضلات زیست محیطی باشد، اما چالش های جهانی نوظهور برای محیط زیست، که در صدر آن ها تغییرات آب و هوایی می باشد، مسیر را برای توسعه و اجرای مقررات بین‌المللی موجود و مقرراتی که لازم است تدوین شوند به غایت ناهموار ساخته است. البته این هرگز به معنای ناتوانی حقوق بین‌الملل محیط زیست در آینده نخواهد بود، بلکه این حقیقت را به ما یادآوری می نماید که اراده واقعی دولت ها برای حل معضلات محیط زیست، در صورت همراه شدن با اراده بخش خصوصی و شهروندان آموزش دیده و مسئول، ثمربخش خواهد شد. فلذا باید به این مهم توجه داشت که حقوق بین‌الملل محیط زیست یگانه کلید حل مساله محیط زیست نبوده و نخواهد بود، بلکه نیل به این هدف متعالی در گرو اجرای مناسب قوانین و همکاری های زیست محیطی کشورهای شمال و جنوب و بسیاری از عوامل دیگر نیز می باشد. از این رو حقوق بین‌الملل محیط زیست باید چارچوبی مناسب و بستری مطمئن برای تدوین و اجرای قوانین زیست محیطی بین‌المللی باشد تا سایر کنشگران و ذینفعان بتوانند آن را

چراغ روشنگر مسیر حمایت و بهبود محیط زیست دانسته و با استعانت از آموزه ها و تدابیر آن بشریت و محیط زیست را از شر معضلات ریز و درشت زیست محیطی برهانند. کتابی که در پیش رو دارید مجموعه مقالاتی از پژوهشگران و اندیشمندان صاحب نام عرصه حقوق بین الملل محیط زیست در دانشگاه های مختلف جهان است. چنان که ملاحظه خواهید نمود هر یک از مقالات موجود در یکی از حوزه های مربوط به حقوق محیط زیست نگاشته شده، و وجه مشترک همگی آن ها نگاه به آینده و بررسی ظرفیت ها در مقابله با چالش های جدید و در حال ظهور محیط زیستی است، به گونه ای که اگر به تمامیت این مباحث نگرسته شود بسان سمفونی منظمی است که نثری حقوق بین الملل محیط زیست در مواجهه با چالش های جدید زیست محیطی را به گوش می رساند.

امید است که تلاش بیش تر، مریدانیت و استفاده کارشناسان، دانشگاهیان، پژوهشگران و علاقه مندان به مباحث حقوق بین الملل محیط زیست قرار گرفته و گام کوچکی در راستای توسعه ی این رشته ی حقوقی محسوب شوند. پایان لازم است مراتب امتنان و قدردانی خود را به محضر همراهان و مشاوران علمی، دوشین محترم جناب آقای دکتر محمد حسین رمضانی قوام آبادی استاد حقوق بین الملل محیط زیست دانشگاه بهشتی، و آقایان سید علی حسینی آزاد و عبدالله عابدینی اعلام نموده و برای ایشان از روی بهرویی سعادت نمایم.

مهرداد محمدی

تهران - ۱۳۹۳